

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 18 februari 1944 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om förlängd lagstadgad semester för vissa gruvarbetare.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen i första kammaren nr 75 av herr *Linderot* och i andra kammaren nr 77 av herrar *Gavelin* och *Karlsson* i Grängesberg samt nr 120 av herrar *Hagberg* i Luleå och *Senander*, samtliga angående förlängd lagstadgad semester för vissa gruvarbetare.

Enligt 4 § första stycket lagen om semester utgår semester för kalenderår och omfattar en dag för varje kalendermånad anställningen varat under närmast föregående kalenderår. En arbetstagare, som arbetar hela året, är alltså berättigad till tolv dagars semester.

I motionerna I: 75 och II: 120, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag om tre veckors semester för samtliga gruvarbetare i »Norr- och Västerbotten» samt för gruvarbetare under jord i övriga delar av landet.

I motionen II: 77 har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att 1942 års semesterkommitté måtte givas i uppdrag att verkställa utredning och framlägga förslag till lagstadgad semester om minst tre veckor för samtliga gruvarbetare i »Lappland» samt för gruvarbetare under jord i övriga delar av landet.

Beträffande motiveringen till yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt det av *kommittén angående privatanställda* år 1935 avgivna förslaget till lag om arbetsavtal borde arbetstagarna i fråga om bl. a. semesterns längd uppdelas i tre grupper allt efter arten av den befattning, som vederbörande arbetstagare innehade och det arbete han hade att utföra. Genom denna s. k. kategoriklyvning hänfördes till en grupp arbetstagare i ledande ställning och innehavare av sådan befattning, som kräver särskilda kvalifikationer och högre genom studier eller erfarenhet förvärvad utbildning. Till en andra grupp hänfördes arbetstagare, som hava till uppgift att utföra kontorsarbete samt försäljnings-, förmedlings- eller annat sådant kommersiellt arbete, ävensom arbetstagare, som hava till uppgift att utföra arbete, som kräver genom studier förvärvad utbildning. Den tredje gruppen skulle omfatta övriga arbetstagare eller med andra ord sådana, som äro att hänföra till arbetare och med dem jämställda.

1936 års semestersakkunniga avstyrkte i sitt betänkande med förslag till lag om semester (SOU 1937: 49) bestämt en sådan gruppindelning med avseende å rätten till semester. De sakkunniga framhöll emellertid, att behovet av semester otvivelaktigt vore växlande, beroende på det slags arbete vederbörande hade. Vissa arbetsuppgifter vore mera pressande, och det måste därför i och för sig anses mera behövt för dessa arbetstagare än för andra med en längre tids avkoppling under varje år. Ur sådana synpunkter skulle det vara väl förenligt med en skyddslagstiftnings karaktär att införa en gradering av semesterns längd för olika grupper av arbetstagare. Som exempel å arbetstagare, vilka skulle vara i behov av en längre årlig semester än övriga arbetstagare, kunde nämnas gruvarbetare, vissa grupper av järnbruksarbetare, sjuksköterskor samt i allmänhet arbetstagare med nattjänstgöring. De sakkunniga hade diskuterat möjligheten att låta utföra en vetenskapligt lagd undersökning av olika yrkesgruppers skilda behov av semester. Emellertid hade de sakkunniga därvid måst stanna vid den uppfattningen, att det icke vore möjligt att genom en sådan undersökning vinna resultat, som kunde läggas till grund för utmätning i lagtext av skilda förmåner i avseende å semester för olika arbetstagargrupper. Med hänsyn härtill avstyrkte de sakkunniga bestämt varje uppdelning av arbetstagarerna i skilda grupper i en lagstiftning angående semester och detta oberoende av ur vilken synpunkt en uppdelning skulle ske.

Det av de sakkunniga framlagda lagförslaget innebar i enlighet härmed en minimilagstiftning med lika förmåner åt alla arbetstagare. En lagstiftning med denna karaktär måste enligt de sakkunniga vara den enda lämpliga, då fråga vore om en social skyddslagstiftning. Det vore nämligen här fråga om att göra ett ingrepp i den avtalsfrihet, som eljest principiellt tillkomme parterna på arbetsmarknaden. Ett sådant ingrepp borde göras så litet omfattande som möjligt för att man ändock skulle kunna få de synpunkter tillgodosedda, som man velat vinna genom lagstiftningen. En lagstiftning på detta område måste utformas på sådant sätt, att man icke därigenom främjade en utveckling fram mot att staten skulle helt bestämma anställningsvillkoren på arbetsmarknaden och att alltså den principiella avtalsfriheten skulle upphöra. Liksom de arbetstagare, vilka vid lagstiftningens genomförande hade längre semester än den däri föreskrivna, icke komme att beröras därav, komme det även i fortsättningen att stå öppet för de särskilda grupperna av arbetstagare att genom förhandlingar med arbetsgivarna förbättra de genom lagstiftningen tillerkända semesterförmånerna.

Semestersakkunnigas förslag lades till grund för propositionen 286/1938 med förslag till lag om semester. Detta överensstämde i förevarande hänseende med semestersakkunnigas förslag. *Föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, anförde i propositionen bl. a. följande:

»Självfallet är, att samma principiella betänkligheter som mot en kategori-klyvning icke kunna göras gällande, då det är fråga om att utmäta olika semesterförmåner för skilda grupper av arbetstagare med hänsyn till konstaterad skillnad i behovet av semester. Här anmäla sig i stället sådana prak-

tiska svårigheter, att problemet icke kan lösas, med mindre man under många år i följd verkställer ingående vetenskapliga undersökningar. Ett uppskov med en semesterlagstiftning i avvaktan på sådana undersökningar kan icke gärna ifrågasättas. Det låter sig måhända göra att beträffande en och annan skarpt avgränsad yrkesgrupp, t. ex. gruvarbetare, objektivt konstatera behov av längre semester än för andra löntagare. Beträffande det stora flertalet yrkesgrupper komma däremot för visso meningarna att bryta sig rörande det faktiska behovet av semester. — — —

Men även bortsett från svårigheten att kunna ena de skiljaktiga meningarna i fråga om det verkliga behovet av semester för olika huvudgrupper av arbetstagare, måste det rent praktiskt vara omöjligt att på ett rättvist sätt differentiera semestern för de mångtaliga befattningar, som förekomma i verkligheten. Av dessa skäl kan jag för min del icke biträda det i vissa yttranden framställda yrkandet om verkställandet av en undersökning rörande behovet av semester för skilda yrkesgrupper.

Om lagen alltså upptager en och samma semestertid för alla arbetstagare, som lyckas kvalificera sig enligt de givna reglerna, innebär detta emellertid ingalunda någon nivellering eller likriktning i fråga om semesterförmånen. Den verkliga innebörden av lagens bestämmelser är endast, att statsmakterna nu förklara, att varje arbetstagare bör ha minst två veckors semester, om han arbetar hela året, och detta oberoende av vederbörandes ställning i samhället. Den enda framkomliga vägen vid en social skyddslagstiftning av den förevarandes natur torde vara att giva densamma en dylik minimikaraktär. Det står uppenbarligen även efter genomförandet av en sådan lagstiftning fritt för olika grupper av arbetstagare att genom överenskommelse med motparten förvärva sig bättre förmåner än vad lagen medger. Efter fastställandet av en allmän miniminivå torde det också komma att visa sig vara möjligt att genom förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare på ett långt smidigare sätt än som vore tänkbart i en lag tillgodose vissa gruppers objektivt påvisbara behov av en ökad semester i förhållande till den fastställda miniminivån.»

Andra lagutskottet, som behandlade propositionen (utlåtande nr 58), gjorde intet uttalande i frågan om differentiering av semesterns längd med hänsyn till växlande behov av semester.

I direktiven för 1942 års semesterkommitté, som erhållit i uppdrag att underkasta semesterlagen en allmän förutsättningslös översyn, nämnes icke särskilt ifrågavarande spörsmål.

Enligt vad utskottet inhämtat hava vissa arbetarorganisationer i skrivelser till kommittén hemställt om utredning angående förlängning av den lagstadgade semestern för vissa yrkesgrupper.

Under förarbetena till gällande semesterlag erkändes, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, att vissa arbetstagare kunde vara i behov av längre semester än andra. Lagen erhöll emellertid, med hänsyn huvudsakligen till de praktiska svårigheter det skulle erbjuda att konstatera det växlande semesterbehovet och differentiera semesterns längd i förhållande därtill, karaktär av minimilagstiftning med lika förmåner för alla arbetstagare. Behov av ökad semester förväntades kunna tillgodoses genom förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Utskottet.

Vid lagens tillkomst behandlades spørsmålet om differentiering av semesterens längd i stort. Övervägandena gingo ut på huruvida det var möjligt att åstadkomma en rättvis gradering över hela linjen. Utskottet inser, att frågan med en sådan utgångspunkt måste vara praktiskt olösbar. Enligt utskottets åsikt torde det emellertid kunna övervägas att giva frågeställningen en mera begränsad innebörd. Utskottet kan icke helt frigöra sig från tanken, att det skulle vara möjligt att urskilja ett begränsat antal grupper av arbetstagare, vilkas arbete är så pressande, att deras rekreationsbehov rent objektivt måste framstå som avsevärt större än alla andra arbetares. Här synes i främsta rummet böra nämnas gruvarbetare under jord. Om en sådan avgränsning kunde åstadkommas, synes det icke kunna anses oförenligt med semesterlagstiftningens karaktär, att vissa grupper privilegierades med avseende å semesterens längd, medan alla övriga trots variationer i semesterbehovet behandlades lika. Då de förväntningar som vid lagens tillkomst hystes beträffande möjligheten för arbetargrupper med pressande arbete att avtalsvägen uppnå förbättring av semestervillkoren icke torde ha uppfyllts i någon större utsträckning, anser utskottet det angeläget, att en omprövning kommer till stånd beträffande möjligheten och lämpligheten av en differentiering av den lagstadgade semesterens längd med hänsyn till behovet därav. En undersökning härutinnan torde emellertid kunna begränsas på sätt utskottet antytt här ovan. Undersökningen synes lämpligen böra anförtros åt 1942 års semesterkommitté.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att 1942 års semesterkommitté gives i uppdrag att verkställa omprövning av frågan om differentiering av den lagstadgade semesterens längd för olika grupper av arbetstagare med hänsyn till deras semesterbehov;

B. att förevarande motioner, I: 75, II: 77 och II: 120, måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt.

Stockholm den 17 februari 1944.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman*, *Wistrand*, *Forsslund*, *Olof Carlsson*, *Manner-skantz**, *Hage*, *Hallagård* och *Wahlund*;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herr *Olovson* i Västerås*, fröken *Andersson*, herrar *Pettersson* i Hälllacken*, *Hermansson**, *Cruse*, fru *Johansson* och herr *Hedlund* i Rådom.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Wistrand* och *Mannerskantz* samt fröken *Andersson*, vilka anfört:

Gällande semesterlag avser att skapa en social minimistandard och har åt parterna på arbetsmarknaden överlämnat att bestämma den semester, som med iakttagande av nämnda minimistandard må tillkomma vissa grupper av arbetstagare.

Att förändra semesterlagstiftningens principer därhän att lagstiftaren åtager sig att åstadkomma en differentierad, för olika arbetargrupper specialiserad semesterrätt, baserad på de olika arbetsförhållandena, måste — vilket redan vid semesterlagens utarbetande konstaterades — möta stora svårigheter. Enligt vår uppfattning ligger en rättvist avvägd reglering av denna art utanför de praktiska möjligheternas räckhåll. En lagstiftning härom skulle även — på samma gång som den ur rättvisesynpunkt aldrig bleve oanfäktbar — genom sin tillvaro verka hämmande på parternas på arbetsmarknaden benägenhet att uppnå smidiga överenskommelser om utökad semester i de fall, där sådan kan anses befogad.

Med anledning härav få vi hemställa,

att riksdagen måtte avslå de i ärendet väckta motionerna.